

EUROPEJSKI BUDŻET

Odblokowanie synergii poprzez integrację unijnego finansowania
na rzecz rolnictwa i społeczności wiejskich

STYCZEŃ 2026 r.

Wzmacnianie powiązań w instrumentach finansowania UE oraz między nimi jest kluczową zasadą wieloletnich ram finansowych (WRF) na lata 2028–2034.

Bardziej zintegrowane ramy programowania w nowych planach partnerstwa krajowego i regionalnego (PKR) na lata 2028–2034 mają na celu zwiększenie efektywności oraz realnego oddziaływania w terenie poprzez wzmocnienie komplementarności między różnymi obszarami wydatków UE.

Zintegrowane programowanie w planach PKR oznacza **postrzeganie wyzwań w sposób całościowy, a nie z perspektywy poszczególnych źródeł finansowania**. Łączy ono różne polityki i strumienie finansowania, aby w skoordynowany sposób odpowiadać na rzeczywiste potrzeby danego terytorium lub sektora, takie jak miejsca pracy, usługi, infrastruktura i jakość życia. Dzięki temu inwestycje wzajemnie się wzmacniają i maksymalizują wpływ na większe grupy i większą liczbę sektorów.

Wsparcie w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) zostanie wzmocnione dzięki bardziej zintegrowanemu planowaniu w różnych obszarach polityki oraz jednolitemu zestawowi zasad wspólnych dla wsparcia krajowego i regionalnego, opartemu na nowej strukturze „planu partnerstwa krajowego i regionalnego”, która zacieśnia powiązania między unijnymi strategiami politycznymi.

Plany PKR pomogą odejść od fragmentarycznego wydatkowania środków UE, umożliwiając osiągnięcie bardziej przejrzystych i odczuwalnych rezultatów w praktyce.

Podejście to uznaje, że rolnictwo i rozwój na obszarach wiejskich zależą nie tylko od wsparcia sektorowego, ale także od dostępu do infrastruktury, zatrudnienia, szkoleń, działalności gospodarczej, usług, mobilności i łączności cyfrowej, które poprawiają jakość życia na obszarach wiejskich i zapewniają „prawo do pozostania”. Ma to zasadnicze znaczenie dla rolników i ich rodzin oraz dla dynamicznie rozwijających się społeczności wiejskich.

Pozwala również rolnikom czerpać korzyści z efektów inwestycji publicznych i prywatnych także wtedy, gdy nie są ich bezpośrednimi beneficjentami, ale ich potrzeby są w nich uwzględnione.

Plany PKR zapewniają państwom członkowskim i regionom elastyczność w wyborze i łączeniu działań zgodnie z potrzebami krajowymi i regionalnymi, przy jednoczesnym wspieraniu wspólnych celów i priorytetów UE. Zharmonizowane ramy planowania i sprawozdawczości będą sprzyjać zwiększeniu synergii, zmniejszeniu złożoności administracyjnej i ułatwić beneficjentom dostęp do finansowania w różnych sektorach.

Budżet dostępny dla rolnictwa i obszarów wiejskich

Zgodnie z wnioskiem dotyczącym planów PKR, WPR nadal będzie priorytetowo traktować wsparcie dochodów rolników, z minimalnym wyodrębnionym przydziałem w wysokości **293,7 mld euro**, umożliwiając jednocześnie państwom członkowskim wykorzystanie dodatkowych środków na realizację priorytetów WPR z niewydzielonej części budżetu planów PKR, wynoszącej **453 mld euro**, a w niektórych przypadkach wymagając tego od nich.

Ponadto w celu zapewnienia dostępności dodatkowych środków od 2028 r. na zaspokojenie potrzeb rolników i społeczności wiejskich przy składaniu pierwotnego planu państwo członkowskie będzie miało dostęp do maksymalnie dwóch trzecich środków, które zazwyczaj są dostępne w ramach przeglądu śródkresowego planu PKR. Stanowi to około **45 mld euro**, które państwa członkowskie mogą natychmiast uruchomić w celu wsparcia rolników, oprócz wspomnianych 293,7 mld euro.

Co więcej, aby zapewnić obszarom wiejskim korzyści z kompleksowego podejścia do polityki w odpowiedzi na stojące przed nimi wyzwania, **co najmniej 10 proc. środków każdego planu PKR będzie musiało zostać przeznaczone na wspieranie inwestycji na tych terytoriach**. Oznacza to co najmniej **48,7 mld euro** dostępnych dla obszarów wiejskich, co może wzrosnąć nawet do 63,7 mld euro dzięki opcji wykorzystania pożyczek Catalyst Europe.

W przypadku poważnych zakłóceń rynkowych państwa członkowskie mogą uzyskać dostęp do dodatkowego finansowania z **sieci bezpieczeństwa opartej na jedności**, wynoszącego **6,3 mld euro** na lata 2028–2034. Przekłada się to na **900 mln euro rocznie**, czyli kwotę dwukrotnie wyższą niż obecna rezerwa rolna.

Poza planami PKR rolnicy mogą również skorzystać z **Europejskiego Funduszu Konkurencyjności oraz programu „Horyzont Europa”** na rzecz badań naukowych i innowacji, co może znacznie zwiększyć dostępne finansowanie.

Ogólnie rzecz biorąc, budżet UE przeznaczony na wsparcie rolników i społeczności wiejskich na lata 2028–2034 może być na tym samym poziomie, a nawet wyższy niż obecny przydział środków w ramach WPR na lata 2021–2027.

Synergia i komplementarność: kilka przykładów pozwalających lepiej zrozumieć, co to oznacza w praktyce

1. Innowacje na rzecz konkurencyjności sektora rolno-spożywczego

Plany PKR zaoferują wsparcie dla innowacji i rozpowszechniania wiedzy za pośrednictwem grup operacyjnych ds. innowacji i innych narzędzi. Mogą one również zapewnić synergie z inwestycjami na szczeblu UE, w szczególności za pośrednictwem programu „Horyzont Europa” i Europejskiego Funduszu Konkurencyjności (EFK). Łącznie w segmencie „Zdrowie, biotechnologia, rolnictwo i biogospodarka” zaproponowano przydział 40 mld euro. Część tych środków obejmowałaby finansowanie rozwoju wiedzy, technologii, usług i infrastruktury potrzebnych gospodarstwom rolnym oraz społecznościom wiejskim, a plany PKR mogłyby pomóc w ich wdrażaniu, upowszechnianiu i skalowaniu na szczeblu lokalnym.

W praktyce badania finansowane z programu „Horyzont Europa” mogłyby zapewnić odmiany roślin odporne na zmianę klimatu, cyfrowe narzędzia wspierające podejmowanie decyzji lub niskonakładowe techniki rolnicze, natomiast inwestycje EFK wspierałyby ich testowanie, produkcję oraz wdrażanie na rynku. Rolnicy, leśnicy i MŚP z sektora rolno-spożywczego mogą bezpośrednio uczestniczyć w charakterze innowatorów i podmiotów pilotażowych, a także korzystać jako pierwsi użytkownicy, gdy rozwiązania zostaną wdrożone w ramach działań przewidzianych w planie PKR.

To wsparcie na szczeblu UE umożliwia również realizację szerzej zakrojonych i transgranicznych inicjatyw, których nie można zrealizować samodzielnie jako elementów poszczególnych planów PKR, a uzyskane rezultaty mogą być następnie powielane na szczeblu krajowym i regionalnym. Na przykład w ramach EFK i programu „Horyzont Europa” można by finansować wspólne obiekty testowe oraz pilotażowo wdrażać nowe maszyny. Jeśli okażą się skuteczne, plany PKR mogą następnie przewidywać dalsze inwestycje w udane projekty pilotażowe. Synergie można również znaleźć w przypadku transgranicznych gospodarstw demonstracyjnych lub nowoczesnych zakładów przetwórczych dostosowanych do łańcuchów wartości opartych na surowcach biologicznych oraz ekologicznych.

Badania i inwestycje w ramach programu „Horyzont Europa” i EFK mogą również przyspieszyć komercjalizację nawozów biopochodnych, bezpieczniejszych rozwiązań w zakresie ochrony roślin, sprzętu do rolnictwa precyzyjnego lub technologii oszczędzających wodę na obszarach wiejskich. Po ich sprawdzeniu te innowacje i modele biznesowe można by wdrożyć i upowszechnić za pośrednictwem planów PKR, wzmacniając konkurencyjność i odporność gospodarstw oraz długoterminowe bezpieczeństwo żywnościowe w całej UE. Systemy wiedzy i innowacji w rolnictwie, wspierane w planach PKR, odgrywają kluczową rolę w zapewnieniu, by wiedza i innowacje rozwijane w ramach programu „Horyzont Europa” i EFK skutecznie docierały do rolników.

2. Produkcja energii ze źródeł odnawialnych

Wspólne inwestycje terytorialne w produkcję energii odnawialnej – takiej jak energia wiatrowa, agrofotowoltaika i biogaz – oferują władzom krajowym i regionalnym znaczne możliwości jednoczesnej realizacji celów w zakresie energii, klimatu i rozwoju obszarów wiejskich.

Na obszarze wiejskim grupa rolników dzięki wsparciu w ramach WPR inwestuje w działającą przy gospodarstwie wytwórní biogazu, wytwarzającą odnawialny gaz z odchodów zwierzęcych i pozostałości rolniczych. Ich projekt wpisuje się w szersze podejście terytorialne, dodatkowo wspierające przekształcanie biogazu w biometan, który następnie można wprowadzać do sieci energetycznej w celu zastąpienia gazu ziemnego. Te dalsze inwestycje są finansowane w ramach planu PKR, zarządzane przez władze regionalne i krajowe, oraz realizowane przez podmioty publiczne i prywatne.

Łącząc wsparcie zapewniane przez WPR rolnikom indywidualnym z inwestycjami w infrastrukturę energetyczną na większą skalę z zastosowaniem podejścia i skali terytorialnej oraz wspomagającymi ramami polityki, projekt zmniejsza koszty energii dla rolników i przedsiębiorstw na obszarach wiejskich oraz tworzy dodatkowe źródła dochodu dla rolników. Umożliwia dostawy energii do pobliskich odbiorców przemysłowych oraz zwiększa efektywność i spójność inwestycji publicznych, przyczyniając się jednocześnie do realizacji celów UE w zakresie dekarbonizacji.

3. Konkurencyjność gospodarstw rolnych dzięki zintegrowanym terytorialnym łańcuchom wartości

Spółdzielnia rolników produkująca ekologiczne owoce i warzywa działa w biookręgu, aby generować wyższą wartość w całym łańcuchu dostaw i poprawiać długoterminową rentowność gospodarstw swoich członków. Rolnicy współpracują z władzami lokalnymi, przedsiębiorstwami, operatorami turystycznymi i społecznościami lokalnymi w celu stworzenia wspólnej marki i dostosowania inwestycji, generując wartość dodaną dla każdego uczestnika łańcucha.

Członkowie spółdzielni otrzymują indywidualne wsparcie w ramach WPR związane z produkcją rolną, ale modernizacja łańcuchów wartości wykracza poza to, co może zapewnić WPR. Dzięki szerszym ramom partnerstwa krajowego i regionalnego sama spółdzielnia korzysta z narzędzi współpracy i inwestycji wspieranych przez PKR, aby inwestować we wspólne przetwórstwo żywności i działania marketingowe. Działania uzupełniające zapewniają finansowanie wspólnych zakładów przetwórczych, magazynowania, logistyki, budowy marki i promocji, co pozwala planować inwestycje na skalę terytorialną, a nie na poziomie poszczególnych gospodarstw.

W razie potrzeby dodatkowe finansowanie – poza WPR – wspiera podmioty z sektora spożywczego w przetwórstwie na większą skalę, obsługującym szersze terytorium, a także inne przedsiębiorstwa wiejskie i dostawców usług w zakresie tworzenia marki terytorialnej. MŚP otrzymują finansowanie pod warunkiem, że tworzą powiązania z lokalnymi producentami. W rezultacie członkowie spółdzielni mają lepszy dostęp do rynku, zachowują większą wartość na szczeblu lokalnym oraz wzmacniają powiązania z turystyką i zamówieniami publicznymi. Biookręg stanowi platformę zarządzania, która umożliwia połączenie środków finansowych i podmiotów, dzięki czemu wykorzystanie środków WRF jest bardziej efektywne, spójne i ukierunkowane na rezultaty.

Przykład ten ilustruje, w jaki sposób programowanie z wykorzystaniem unijnego finansowania może zostać ukierunkowane na terytorialnie skoordynowane inwestycje w konkurencyjność, odporność i tworzenie wartości.

4. Wydajna gospodarka wodna oraz jej jakość i odporność

Na obszarach wiejskich narażonych na susze dostęp do wody stał się poważnym wyzwaniem wymagającym skoordynowanego planowania i inwestycji na skalę terytorialną. Realizując plan PKR, państwo członkowskie wdraża zintegrowaną strategię gospodarowania wodą obejmującą cały łańcuch, od źródeł wody po użycie w gospodarstwach rolnych, przy wykorzystaniu różnych strumieni finansowania dla różnych beneficjentów, które to strumienie wspierają komplementarną infrastrukturę.

Finansowanie w ramach PKR wspiera operatorów publicznych i prywatnych w zakresie podstawowej infrastruktury wodnej (np. głównych sieci dystrybucyjnych) obsługującej rolnictwo, gospodarstwa domowe i turystykę. Infrastruktura wtórna, w tym sieci nawadniające zarządzane przez społeczności lokalne, jest modernizowana dzięki połączeniu środków krajowych i unijnych. Na poziomie gospodarstw rolnych wsparcie w ramach WPR finansuje modernizację systemów nawadniania oraz wdrażanie technologii oszczędzających wodę. Jednocześnie inwestycje na szczeblu UE, realizowane za pośrednictwem Europejskiego Funduszu Konkurencyjności, wspierają rozwój i testowanie innowacyjnych technologii oszczędzających wodę w gospodarstwach rolnych, które następnie są wdrażane lokalnie dzięki określonym w planie PKR działaniom na szerszą skalę.

To zintegrowane podejście poprawia koordynację i efektywność, optymalizuje wykorzystanie środków publicznych i zapewnia, by inwestycje w gospodarkę wodną przynosiły większą odporność i korzyści rolnikom, społecznościom wiejskim oraz innym użytkownikom wody.

5. Dostęp do wiedzy i innowacji

W regionie wiejskim, który boryka się z niedoborami umiejętności i ograniczonym dostępem do usług doradczych, rolnicy potrzebują ciągłych szkoleń i profesjonalnego doradztwa, aby rozpocząć działalność gospodarczą, dostosować produkcję i zachować konkurencyjność. W planie PKR wsparcie WPR na rzecz wymiany wiedzy i usług doradczych skierowanych do społeczności rolniczej włączono do szerszej strategii szkolenia terytorialnego.

Usługi doradcze i szkolenia dla rolników finansowane w ramach WPR są łączone z działaniami w obszarze edukacji, zatrudnienia i polityki społecznej, wspierającymi kształcenie zawodowe, umiejętności cyfrowe, przedsiębiorczość oraz integrację młodzieży na rynku pracy. Te uzupełniające interwencje poprawiają dostęp do szkoleń dla osób młodych, osób rozpoczynających działalność i wrażliwych grup społecznych na obszarach wiejskich i mogą przyczynić się do osiągnięcia poziomu wydatków na cele społeczne wynoszącego 14 proc. środków przewidzianych w planie PKR.

Dzięki temu skoordynowanemu podejściu społeczności wiejskie korzystają z bardziej spójnych i dostępnych możliwości uczenia się przez całe życie, w tym specjalistycznego doradztwa dla rolników. Przedsiębiorstwa rolne stają się bardziej konkurencyjne, zwiększa się zatrudnienie młodzieży, a lokalne umiejętności i zdolność do innowacji są rozwijane w sposób odpowiadający na lokalne potrzeby.

6. Usługi społeczne na obszarach wiejskich

Na obszarach wiejskich borykających się ze spadkiem liczby ludności ograniczony dostęp do usług opieki nad dziećmi utrudnia młodym rodzinom pozostanie na danym terytorium, a rodzicom, w tym rolnikom, godzenie pracy z życiem rodzinnym. W planie PKR państwo członkowskie priorytetowo traktuje inwestycje odpowiadające na te wyzwania, łącząc rozwój infrastruktury, podnoszenie kompetencji oraz zapewnianie usług takich jak mobilność na obszarach wiejskich, co przyczynia się do realizacji celu, jakim jest osiągnięcie poziomu wydatków na rzecz obszarów wiejskich wynoszącego 10 proc. środków przewidzianych w planie.

Środki unijne i krajowe są łączone, aby wspierać remonty lub budowę placówek opieki nad dziećmi we wsiach, a także finansować rekrutację i szkolenie specjalistów w zakresie opieki nad dziećmi. Podczas gdy wsparcie w zakresie infrastruktury i wyposażenia jest zapewniane ze środków planu PKR, zintegrowane programowanie uzupełniających działań społecznych i edukacyjnych poprawia świadczenie usług oraz standardy jakości.

Dzięki temu skoordynowanemu podejściu usługi opieki nad dziećmi stają się bardziej dostępne i niezawodne dla rodzin wiejskich, które bezpośrednio korzystają z rezultatów projektów. Pomaga to zatrzymać młode gospodarstwa domowe, wspiera udział kobiet w rynku pracy oraz zwiększa ogólną atrakcyjność i długoterminową żywotność obszarów wiejskich.

7. Łączność cyfrowa

Władze regionalne, borykające się z utrzymującymi się brakami dostępu do internetu szerokopasmowego na terenach wiejskich, dążą do poprawy łączności cyfrowej na obszarach wiejskich oraz do wsparcia cyfryzacji sektora rolnego. Władze dostosowują na szczeblu terytorialnym narzędzia cyfrowe wspierane w ramach WPR – takie jak systemy zarządzania gospodarstwem rolnym i usługi doradcze dla rolników – do szerszych inwestycji publicznych w infrastrukturę szerokopasmową określonych w planie PKR, realizowanych przez podmioty publiczne i prywatne oraz dostosowanych do potrzeb lokalnej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich i oddalonych.

Poprawia się dostępność usług cyfrowych dla rolników, przyspieszone zostaje wdrażanie technologii rolnictwa precyzyjnego i inteligentnego, a obszary wiejskie stają się bardziej atrakcyjne dla przedsiębiorstw, młodych osób i rodzin, przyczyniając się do długoterminowego rozwoju terytorialnego.

8. Zintegrowana strategia rozwoju terytorialnego kierowanego przez społeczność RLKS/LEADER

Lokalna grupa działania funkcjonująca na obszarze wiejskim opracowuje zintegrowaną lokalną strategię rozwoju w ramach planu PKR, aby poprawić poziom życia i zwiększyć atrakcyjność swojego obszaru. W strategii przyjęto podejście wielosektorowe, łącząc działania w zakresie dywersyfikacji gospodarstw rolnych, lokalnych łańcuchów wartości żywności, wsparcia przedsiębiorstw, usług społecznych, opieki nad dziećmi, mobilności, umiejętności i infrastruktury lokalnej.

Choć LEADER w ramach WPR umożliwia już takie inwestycje, wykorzystanie wielofunduszowych inicjatyw rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (RLKS) było dotychczas ograniczone ze względu na rozproszone przepisy i złożoność administracyjną. Zharmonizowane przepisy i jednolite ramy w planach PKR ułatwiają lokalnej grupie działania łączenie wsparcia z WPR z finansowaniem społecznym, finansowaniem zatrudnienia i finansowaniem regionalnym w celu opracowywania spójnych projektów, wspierania innowacyjnych rozwiązań lokalnych i zmniejszenia obciążenia administracyjnego dla beneficjentów.

Zastrzeżenie: powyższe przykłady synergii podano wyłącznie w celach ilustracyjnych

